

Ang Macatol kag ang “Queen of Relief”

Synopsis

Sa nahauna nga mga tinuig sang pandemya, nangin bantog nga ukay-ukay online seller si Mami Sha, ang Facebook celebrity sang Macatol. Apang indi ang pandemya ang naghatag sang masiri nga mga duag sa sugilanon sang iya kabuhi. Naghatag lamang ang pandemya sang tion kag kahigayunan agud mabinagbinag niya ang tanan: halin sa child rape trauma tubtub sa gonorrhoea epidemic kag teenage pregnancies sa ila banwa, halin sa incompetent Covid response kag korupsiyon sang gobyerno tubtub sa insta-celebrity sang mga netizens, lakip na ang mga isyu sang misinformation, disinformation, mental health kag kon anano pa nga mga drama ang ginaatubang sang small-town Philippines kaangay sang banwa sang Macatol.

Kasubong sang iban, luyag lamang ni Mami Sha nga makapangabuhin sang matawhay, makatibawas sa kaimulon kag tampad nga higugmaon sang isa ka lalaki. Apang paano kon ginalagas sia sang kadimalason? Paano kon ang mga tawo nga iya masugata sa adlaw-adlaw amo man ang magabutong sa iya paidalum? San-o magaabut ang ‘relief’ o tabang sa ginatawag nga “Queen of Relief”? Ayhan, may sabat ang Semana Santa sa tunga sang pandemya.

Ang Macatol kag ang “Queen of Relief”

All fame is infamy, and all infamy is fame. Good luck to whoever is famous.
— Yoko Ono

Sa sanag sang LED ring light nga sadto anay iya lang ginagamit sa pagpangmake-up sang mga kandidata para sa mga barangay beauty contest, indi na gid man hilmunon ang mga uban kag pinalian sang mga punggod ni Mami Sha. Ang iya pula nga lipstick – nagapugati nga MAC Ruby Woo nga ginpadala pa sang ginpaeskwela niya nga hinablos nga didto na subong nagaobra sa Dubai – kag ang iya nagapanglat-as nga blue-green eyeshadow ang nagahatag sang extra nga X-factor para sa iya bongga nga online personality dugang pa sa iya butod nga tiyan kag trademark nga wala huya-huya nga pekpek shorts. Ini tanan, siling niya, kinahanglan para mabuhi kag makatibawas sa panahon sang new normal nga gintuga sang pandemya. “Survival kag livelihood, mga bebelabs, pamugas-bugas kag palangitan-an by all means necessary, mga langga-langga” ang pahayag ni Mami Sha sang gin-interbyu sia sadto sang *Good Morning, Philippines* nga programa sa radyo. “2022 na, mga bebelabs, kinahanglan ang gimik agud makakwarta.”

Kag subung nga Martes, alas otso kinse na sang gab-i apang ginhulat-hulat anay niya nga makalab-ut sa napulo ang iya viewers sa ginapatigayon nga Facebook Live bag-o niya ginsuguran ang iya pagbaligya kag pagwali sang mga panapton nga ukay-ukay.

“O, mga langga-langga, mga bebelabs, gud evening gid sa inyo, kag sa mga suki naton dira, salamat gid sa inyo padayon nga pagsuporta sa inyo Reyna sang Ukay kag Queen of Relief. Masugod kita subong nga gab-i, mga bebelabs, sa Code C-O-1, Code C-

O-1, preska nga binukad, bag-o nga supply, ari, T-shirt, pambabaye, fifty pesos lang, fuchsia pink ini sia, mga bebelabs, mga langga-langga, para sa mga maki-Leni sa inyo dira; medium, may original tag pa halin sa Korea, manami ang tela, malum-ok kag presko, bagay gid sa sini nga tig-ilinit, pa-mine na lang, please, Code C-O-1, pa-mine lang da, a, fifty pesos lang...

“Okey, okey, sige, sige, tenkyu, na-mine na ni Ma’am Heidi, kay Ma’am Heidi na ini, tenkyu gid, madam! Sa Sabado na ang aton meet up kag delivery sa plaza dira nayon sa atubang sang monumento ni Rizal...

“Next, Code C-O-2... baw, daw iced tea lang, bah, Code C-O-2, ari, medium T-shirt, for fifty pesos only, fifty pesos lang, dark blue, panglalaki naman. Pwede sa soltero, pwede sa gwapo, bisan indi gwapo, basta may fifty pesos, okey man. Pa-mine lang, please. Code C-O-2...”

Mapisan si Mami Sha sa iya online selling business nga ginpatigayon man sang beynte mil pesos nga ginpahulam sa iya sang iya hinablos nga si Raquel, anak sang iya manghud nga si Mary Jane, nga didto na subong sa Dubai. Disyembre 2020 pa lang, ginplano na nila ang negosyo nga ukay-ukay kag ang kinahanglanon nga kapital sa pagsugod sang ikaduha nga tuig sang pandemya.

Indi gid man matarung nga ang pandemya lamang ang basulon sang tanan nga kabudlayan ni Mami Sha. Sang 2017, duha ka tuig bag-o naglupok kag nagwarasaag ang misteryoso kag makamamatay nga Covid-19 virus halin sa Wuhan, China, nasunog ang merkado publiko sang banwa kag dalahig nga ginpudpud sang nagasingkal nga kalayo ang parlor sang ni Mami Sha.

Duha ka panalagan ang building sa atubangan sang merkado sa Macatol: sa idalum, ang mga sari-sari stores kag mga bugasan; sa ibabaw, ang mga parlor sang mga agi kag ang mga atalyer sang mga sastre nga nagalakip man gani sang Inday Dabi's Gowns for Rent nga suki sang mga agi, mga Santacruzanan kag mga barangay beauty search contests.

May hinambalan man ang mga nagaarkila sang pwesto kag ang munisipyo nga wala dapat sang magatulog o magapuyo sa mga shops nga ini, apang ayhan, sa kadugayan, nagakalipat man ang iban. Isa ka gab-i, nadugayan ang pag-rebond sang buhok; isa ka gab-i, kinahanglan pulawan ang wedding gown nga suksukon sang hinablos ni Meyor. Tubtub nga natulugan na lang ang hairdresser sa parlor bangud wala na sang tricycle nga magadul-ong sa iya sa ila baryo; tubtub duha na ka gab-i ang baka-baka kag pulawanay sang mga mananahi para sa mga uniform sang mga maestra sa high school; tubtub si Milo (ngalan halin sa Camilo, indi sa brand sang ilimnon nga Milo) didto na nagatulog kag naga-estar sa iya parlor bangud pinakamalayo sa tanan ang iya ginapaulian nga baryo.

Tinuig na nga subong sini ang naandan apang kon mag-inaway sanday Milo kag Mami Sha bangud sa mga teenager nga nagapaduding kag nagapaikrat sa merkado kon wala klase ang high school sang banwa, ginasuguran man ini sang mga panumbuyon kag tsismis. Nauso man abi sa mga agi ang maghambal sa mga soltero, “Noy, saka lang ‘to karon sa parlor, a!” Ginahambal nila ini sa mga estudyante nga gwapo kag nagakinahanglan magpagunting o nagapangilkil sang singkwenta pesos para ipang-computer.

Sa libre nga gunting kag computer games man nakilala ni Mami Sha si Philip. Apang tuman na kadugay sadto – kon isip-isipon nga katorse anyos gid man sila nangin magkagugma kag napulo sa katorse ka tuig nga ato, didto nagpuyo si Philip sa balay ni Mami Sha sa Sitio Lacaran kag sa iya parlor sa banwa.

Si Mami Sha na ang nagpaeskwela kay Philip sa kolehiyo kag sang nakaobra na si Philip sa Taiwan, ginsagud man niya si Mami Sha sang duha ka tuig bag-o sia nagbiya sa agi agud magpakasal sa isa ka dalaga nga pinamataan. Akig-akig gid si Mami Sha nga sa babaye nga may anak sa iban nga lalaki pa nalumay si Philip. Halin man sa banwa sang Macatol si Phrincess with an H, apang sa Taiwan na sila naghirupay kag nagkambidanay ni Philip with an H.

Daw mabuang sadto si Mami Sha – tuig 2016, pagpungko gid ni Pduts Duterte bilang presidente. Gintsismis sia sang mga agi kag sang mga himata sang iya mga kandidata sa mga bikini open kag mga Miss Gay beauty contests gani nahuy-an gid sia kag nalisdan. Nagtilaw man sia nga maghikog apang sang ginlaslas na niya sang labaha ang iya pulso, nalipong siya sa gilayon sang iya nakita ang dugo. Maayo lang kay nakalabay si Milo sa parlor. Natabangan si Mami Sha. Apang bangud indi man mapunggan ang sungad sang tsismoso nga si Milo, nangin mortal pa sila nga magkaaway tubtub subong.

Siling ni Mami Sha, pagkatapos sang duha ka tuig nga paghibi-hibi kag pag-Sisa-sisa niya sa banwa, napatawad na gid man niya si Philip. Apang kon paimnon mo ang agi sang Emperador Light kag kon mahubog, mabal-an mo nga si Philip gid kag si Phrincess ang mga una niya nga igasumpa agud masunog sa impyerno.

2017 pa sang nakasal si Phrincess kay Philip, apang para kay Mami Sha, alput man gihapon si Phrincess, “forever pakangkang”; samtang si Philip naman, wala sang pagbalikid sa utang nga kabalaslan.

Mina-oy pa nga litanya sang hubog nga si Mami Sha, *jutz* man lang kuno si Philip, wala sang sarang ipabugal—nga ginkadlawan lang sang iya mga kainuman kag mga amega bangud ginbuangan kag ginpanginmatyan niya ang diutay nga kinatawo ni Philip Totga. (Sa subung nga panahon, “The One That Got Away” ang buot-silingon sang TOTGA apang sang nakilala ni Mami Sha si Philip sang 1998, Totga lang gid ang matuod nga apelyido sang ulitawo.)

Pagkatapos sang duha ka tuig nga pagpalangluya kag depresyon ni Mami Sha bangud sa pagluib kag pagbiya ni Philip Totga, nangin babaan naman sia. Masami lang sia nga akig kag mainiton ang ulo, nagapanglibak sang tanan, reklamador sa pagpadalagan sang gobyerno lokal kag kritikal pati na sa War on Drugs kag pagdumalahan ni Tatay Digong; apang maayo gid sia nga artista kay kon may kustomer gani, kon may magpakulot, magpaunat o magpalugom sang buhok, o kon may magpabooking para magpamake-up sang bilog nga wedding entourage, madasig nga nagagululuwa ang iya mga ngislo sa pagbarangisi; plus factor pa nga madamu man sia sang makalilingaw nga mga sugilanon kag tsismis nga ginabuy-an.

Amo nga nakasuput-supot si Mami Sha kag nakabulig agud makalakat ang hinablos nga si Raquel sa abroad, tubtub nakalab-ut ini didto sa Dubai kag nakapwesto sa maayo nga trabaho. Mas maayo gid man kuno nga hinablos niya ang iya gin-gastohan sang sa mga lalaki nga kaangay ni Philip.

Apang kon pamtian si Milo, gin-agaw man ni Mami Sha ang mahinlo nga si Renz O— sa iya. Ginpanghiwala ini ni Mami Sha apang indi manegar nga nagakuha sang allowance ang solterito sa agi kag nagapanerado sila sang parlor kon udto.

*It's better for the whole world to know you,
even as a sex star, than never to be known at all.*

— Marilyn Monroe

Artistahon ang lamharon nga si Renz O—, daw mailum nga James Reid ang bugtong nga anak sang maestra sa high school kag ni Kap Larry nga, sang panahon ni PNoy, barangay kapitan sang Barangay Poblacion nga nagasakup sang merkado. Si Kap Larry man ang pinakadaku nga nagabaligya sang bubod sa manok sa sulod sang merkado.

Malapit si Milo sa amay ni Renz bangud may manokan si Milo sa baryo; feeling close naman si Mami Sha sa iloy sang soltero kay sia ang nagalugom sang buhok sang maestra. Masami ginatamyaw kag ginapangilayan ni Milo si Renz sa baligyaan sang bubod; si Renz naman, nagasaka sa parlor ni Mami Sha kon udto para magpagunting kag magpangayo sang ipang-computer. Ang tikal pa ni Mami Sha kon sia mahubog, wala man kuno naganubo sa five-aw-aw ang ginahatag niya kay Renz “ora-orada, nagasala-sala pa”.

S’yempre daw indi man magpati ang iban nga mga agi. Si Renz kuno ang tipo nga “out of your league”. Ngaa kuno mangayo pa si Renz kay Mami Sha kay may ikasarang kag manggaran man ang mga O— sa banwa sang Macatol?

Apang ang sabat sang agi kon nagatikal, ginakumus-kumus pa kuno ni Renz ang iya dughan bisan butod pa ang iya tiyan. Indi gid magpati ang mga agi bangud halos kaedad lang ni Mami Sha si Ma'am Dinah with an H, nga iloy ni Renz.

Butakal kuno si Renz. Bad word, siling ni Mami Sha, apang amo kuno ina ang matuod. Manyak kuno si Renz. Kag si Mami Sha lang ang makaagwanta kag may resistensya agud makapalampuwas kay Renz sa himaya.

Apang ang mga estorya-kuris-kuris nga ini ginpanumsuman sang mga agi kag mga palahubog bag-o pa man nagluntad ang pandemya sang Covid sa bilog nga probinsya. Bag-o pa nangin binatang-ama si Renz, bag-o pa gin-angut ang ngalan ni Mami Sha kay Renz O— bangud sa makalalaton nga gonorrhoea.

Sa high school, Grade 8, ginnobyang-nobyang ni Renz si Sophia with an H, nga manghod ni Phrincess with an H. Date-date, hulu-holding hands, kiss-kiss, hug-hug, haluk-haluk, tubtub nga isa ka udto, nanerado sila sa parlor ni Mami Sha.

First time ni Sophia. First time man ni Renz...

... sa babaye.

Dayon, pagkatapos sang anum ka semana, masami na nga nagalain ang pamatyag ni Sophia kon aga apang wala man sia ang iban nga ginsugiran. Bisan kay Renz, ginlikum niya ang iya ginabatyag sang pila ka semana. May panagupnop na sia kon ano ang nagakatabu sa iya apang indi man niya luyag mapamatud-an ang kamatuoran.

Sa ikaapat nga bulan sang iya pagmabdu, bangud wala man sia nahulugan paagi sa iya paglumpat-lumpat o sang nagpahulug-hulog sia sa hagdan, ginsuguran ni Sophia nga bugkusan ang iya nagadaku nga busong. Ginahigot niya sang lampin ang iya tiyan.

Sang nahibaluan ni Renz, gin-awayan nila ato.

Nakipagbreak si Sophia kay Renz; nagdayan ang soltero kay Mami Sha. Ambot kon libre lang nga pagpagunting ang tuyo sadto ni Renz apang natabu na naman sila ni Mami Sha.

Sa papag-papag nga kawayan nga terno sa kawayan nga sala set nga ginapungkuan sa parlor, gintuad ni Renz kay Mami Sha ang tanan-tanan halin sa banana cue kag leche con yelo nga pagpulupamahaw sa likod sang simbahan, tubtub sa pagpungku-pungko kag pag-istambay sa parlor (kon may home service sa baryo o may booking sa iban nga banwa si Mami Sha), tubtub sa pagpanerado nila nga wala sang dala nga condom, tubtub sa pagbusong ni Sophia sa edad nga katorse.

Sa hunahuna ni Mami Sha, ara gid man sa dugo ni Sophia ang pagkaalput, pamilya sila sang mga pakangkang, mga makatol—*Makati City*, sa maduagon nga lenguahe sang mga agi, kaangay na lang sang magulang niya nga si Phrincess nga nag-agaw kay Philip gikan sa iya. “Mga *phutang-ina* sila with an H! Mga babaye nga nagahangla ang mga hita!” kumud-kumod ni Mami Sha.

Apang wala lang sia nagpabisto. “Kung masama ang loob, ‘wag ipahalata,” masami niya nga tulu-Tagalog.

Nagpakitluoy si Renz nga indi gid manugid si Mami Sha sa kay bisan sin-o nahanungod sa mga ginhambalan nila bangud nagpaandam kuno si Sophia nga magahikog kon maglapta ang sugilanon kag mahuy-an sia. Kag nahadluk ang magkahagugma nga basi patyon sila sang mga ginikanan sang babaye. Kag ayhan, basi isikway man ang soltero sang maestra nga iloy kag sang amay nga manugbaligya sang

bubod.

Nangyam-id lang si Mami Sha. Apang pagkatapos sang tatlo ka adlaw, gintext niya ang solterito nga magsaka liwat sa parlor. Didto, ginlaygayan niya si Renz.

Kinahanglan kuno nga manugid sila sa ila mga ginikanan bangud mga lamharon pa sila. Indi pa sila ni Sophia makapamat-ud sang matarung kag ilabi pa nga indi sila makadesisyon nahanungod sa kabuhi sang lapsag nga yara sa taguangkan sang dalaga.

Gin-ako man ni Renz nga wala sila sang hinalung-ong sa abortion bisan pa may nakita man kuno sila nga mga video kag pelikula sa internet.

Ang ginkahangaw-an gid ni Mami Sha nga basi mabugtot o maggwa nga lubag ang lapsag kon padayon nga ginabugkusan ni Sophia ang iya tiyan, nga basi kon ano ang matabu kay Sophia bangud kon anu-ano nga mga gamut-gamut kag dahon-dahon ang iya ginainom agud lang mahulog ang lapsag – nag-inom pa gani kuno ini sang Tide Ultra nga ginkutaw sa Coke!

Ang ginpanumdum ni Mami Sha, kinahanglan maatipan man ang ikaayong lawas ni Sophia, kinahanglan sang teenagers nga nagabusong ang mga prenatal pills kag vitamins, kinahanglan ang emotional support sang mga ginikanan.

Daku nga problema ang teenage pregnancy sa ila banwa kag madamu na ang napatay sa infection tuga sang delikado kag mato-mato o sala nga pamaagi sang abortion.

Sadto nga mga tinion, si Mami Sha ang naghatag sang kasulhay sang balatyagon kag katilha para sa nagamuhan kag nahadlukan nga solterito. Bangud sa feeling of acceptance, nagkupo sa iya si Renz; kag ginhakus man niya ang kinse anyos nga ulitawo. Nagdugay ang pagdapulay nila sa isa kag isa tubtub natabu nga ginkumus na naman

sang manyak nga si Renz ang dughan ni Mami Sha kag gintunghulan sang agi sang lima ka gatos ang lamharon bag-o ini naggwa sa parlor.

Sang nakadalikat na si Renz, naghibi man si Mami Sha bangud iya nadumduman ang bente pesos nga ginahatag sa iya sadto sang iya amay – bisan pa tatlo na ka dekada nga nalubong si Tay Polding.

I've always been famous, it's just no one knew it yet.
– Lady Gaga

Manyak ang amay ni Mami Sha, ang original nga butakal nga nangin demonyo sang nagtaliwan si Nanay Fatima. Ginlugos sini ang iya anak nga babaye nga magulang ni Mami Sha; gin-gab-i-gab-i niya nga ginkamang tubtub naglayas si Manang Julie sa Macatol. Madason nga gintarget ni Tay Polding si Mary Jane nga manghod ni Mami Sha, apang gin-upangan sia sang dose anyos nga si Mami Sha (nga Roger Vonn pa sadto ang ngalan). Sia na lang kuno ang konsumuhon sang amay basta indi lang pagtandugon si Mary Jane. Didto si Mami Sha nagsugud luhod kag tuwad. Kon nagapauli ang amay nga hubog sa Tanduay Rhum ESQ, ginahanda na niya ang iya kaugalingon kag ginasugo si Mary Jane nga manarangka sa kwarto sini. Ginakumus ni Tatay Polding ang dughan ni Mami Sha kag ginakagat lang sang agi ang iya T-shirt samtang naga-ugtom sang kaugot.

1980s pa ini nagkahalanabo, isa ka dekada bag-o napalapnag ang Bantay-Bata 163. Sang nahangpan na sang mga tawo ang adbokasiya kag mga tinutuyo sang Bantay-Bata, ginpamasawan na sang mga ulod sa idalum sang duta si Tay Polding kag full-fledged na nga agi si Mami Sha nga nakoronahan na gani nga back-to-back-to-back Miss Gay Macatol. Si Mami Sha lang ang may rekord nga Miss Gay Macatol para sa tatlo ka tuig

nga sunud-sunod bangud pagkatapos sa iya, gindula na ang mga Miss Gay beauty pageants sa municipal level.

Sa masami, nagabatyag man si Mami Sha nga *parausan* lang sia sang mga lalaki, palautwasan, panakip-butang – bisan pa kuno nga sa pagkamatuod, ang iya “butang” ang ginatakan o ginasungsungan. Sa iya masobra sa tatlo ka dekada nga pagka-agi, madamu man sia sang mga venereal diseases nga naaguman ilabi pa nga madamu sang lalaki sa banwa ang indi makasahu sang condom.

Si Rani, ang Indiano nga nagapautang sang five-six, nga ginatawag man Rani Boy Bombay, ang ginabasol ni Mami Sha nga naghatag sa iya sang pinakaulihi niya nga tulo. Daku ang posibilidad nga kay Maritess nga GRO sa Tiyoy’s Karaoke & Beer Garden naghalin ang gonorrhoea. Internasyunal ang mga kustomer ni Maritess, kalabanan mga pangayaw kag mga seaman nga nagdungka kag nagabakasyon.

May utang man si Maritess kay Rani Boy Bombay kag kon kaisa, delayed man ang iya bayad.

Si Rani, ginaludhan man ni Mami Sha every third Friday of the month – kon nagapangampo ang agi nga angan-anganon lang ang inugbayad niya bangud pigado gid kag mabudlay mangita sang kwarta o pigaw gid ang ginaganar sang parlor kag tanantan na lang nga mga atik sang mga agi agud makaluwas sa koleksyon.

Ang drama ni Mami Sha: Pati gani kuno bayo niya, sa ukay-ukay na lang nagahalin. Relief goods, mga panapton nga ginpadala kuntani sang iban nga mga pungsod para itabang sa mga biktima sang mga kalamidad kag kalalat-an, apang ari kag ginapangwartahan pa sang iban. Indi lang kuno hilmunon nga relief ang ginasuksok niya

nga mga bayo kay manami sia magpili kag sagad kon magdala. “Hindi halata, kerilang,”
tulu-Tagalog pa niya.

Hambal sadto ni Rani, bangud sang iya style kag fashion sense, si Mami Sha na ang Reyna sang Ukay, ang Queen of Relief. Kag nakakadlaw sila nga duha nga daw wala lang sang utang ang butod nga agi sa lantog nga Bombay.

Nagkinagamo lang ang tanan sang nagpacheck-up na si Sophia pagkatapos nga ginhutikan ni Mami Sha si Mrs. Dinah O— nahanungod sa posibilidad nga mangin umagad sang maestra ang utod ni Princess nga iya mortal nga karibal kay Philip.

Healthy man kuno ang lapsag sa taguankan ni Sophia siling ni Dr. Ling-ling Magno, apang ngaa may gonorrhoea si Sophia? Delikado kuno ini.

Didto kag nagkinarankaran ang mga subay kag naglinupok ang mga kwitis. Nagpisik-pisik ang mga ulok kag nagkala-kala ang mga paka. Naglingin ang ulo sang mga natungdan.

Kon first time ni Sophia si Renz, indi bala si Renz lang ang posible nga ginhalinan sang makalalaton nga masakit? Kag kon nagabakuy-bakoy lang si Renz sa banyo “to get a release of sexual tension, or relief of pressure,” kag kon si Sophia gid man ang first time ni Renz... sa mga babaye(!), indi bala si...

Indi naman kuntani magpahilabot ang Municipal Health Officer sang Macatol, apang reportable case ang mga sexually transmitted diseases gani ginreport ni Dr. Magno ang kaso ni Sophia. Nag-entra pa sa sugilanon ang Public Health Nurse nga naghambal nga kinahanglan talupangdon kag hambalan ang nahanungod sa gonorrhoea bangud daw may epidemya sang tulo na nga nagaluntad sa bilog nga banwa.

May panagupnop ang nurse nga si Mrs. Delilah 'with an H' Hondanera nga ang mga agi gid ang nagapalapta sang tulo sa bilog nga banwa. Ginagamit kag nagapagamit ang mga agi sa manyak nga mga lalaki nga indi luyag manglaton sang tulo sa ila ginluiban nga mga asawa. Dayon, nagagamit man sang mga teenagers ang mga agi. Pahanumdum pa sang nurse, sarang kuno mapasa kag madawat ang gonorrhoea paagi sa tutunlan o buli sang agi, depende kon paano sila ginagamit sang mga soltero. Dayon, ipasa naman kag ipalapta sang mga soltero sa ila mga nobya ang gonorrhoea paagi sa baba, buli o sa atubangan, depende kon paano nila ginagamit ang ila mga nobya.

Ginpanugyan pa ni Delilah nga mabudlay sugpuon ang tulo o gonorrhoea kag iban pa nga mga sexually transmitted infections o STIs bangud nahuya ang kadam-an nga hambalan ang mga masakit nga ini. Bisan ang mga kasado, bisan mga iloy, bisan ang babaan nga mga agi, nagakim-ing magtandog sang topiko. Sa social media kag sa mga pelikula nga popular nga ginakonsumo sang madamu nga Pilipino, wala ginahinambitan ang isyu nga ini. Amo nga ginahipsan kag ginalikum ini sang mga teenagers nga amo man ang nagapalapta kag nagapalibut-libot ang infection bangud sa nagaluntad nga misinformation kag disinformation.

Sa tatlo ka mga high schools sang banwa—sa national high school, sa Catholic school kag sa barangay high school, madamu ang natukiban nga mga kaso sang gonorrhoea sadtong 2019, bag-o nagsala-sala ang mga tawo sa Covid pandemic. Paano pa ayhan kuno, pamangkot ni Mrs. Hondanera, ang mga kaso nga wala nareport?

May mga huringhuring nga nagatihin-tihin gid sa kasakit kon mangihi ang mga soltero nga may tulo kag daw garuk o patay nga paka ang baho sang mga dalaga nga

ikratan. Gikan sa TikTok kag YouTube, nakakuha man sang ideya ang mga estudyante nga mag-inom sang Tide nga gintunaw sa Coke bilang pangtambal o pamaagi agud madula ang “kagaw sang tulo” sa ila lawas.

Ang wala nahibal-an sang tanan, si Delilah, ginlatnan man sang gonorrhoea kag HIV sang iya silahis nga bana nga nakighilawas sa isa ka agi mga maestro sa isa ka maritime school sa syudad. Maayo lang kay nurse si Delilah kag gilayon niya nga nakilala ang mga sintomas sang tulo. Sang nagpakonsulta sia sa duktor, didto kag natukiban nga positibo man gali sia sa HIV. Gintagaan sia sang Amoxicillin para sa tulo kag ginsugudan sia gilayon sang mga bag-o nga experimental drugs para sa HIV.

Nagmudlo gid ang mga mata ni Milo sang nabatian niya ang “gonorrhoea of the mouth”. Ginhaklo pa niya ang iya ginhawa kag ginpanimahuan kon daw patay nga paka. Guilty man sia abi sa pagsuok sa iya baba sang kon anu-ano nga mga butang. Apang kon si Milo ang pamangkuton, wala gid kuno niya natandug si Renz. Nagtikal man sia sadto nga ginalibre niya ang soltero sang batchoy o halu-halo sa karinderya sa ingud sang plaza apang tubtub lang kuno sila sa pulupamahaw.

Si Mami Sha naman nagapanumpa nga pagkatapos ni Philip, wala na sang iban pa nga lalaki nga nakapukaw sang iya balatyagon. Apang madamu sang likum si Mami Sha kag mas madamu man nga mga lalaki ang nakatandog sa iya.

Ang yaguta ni Milo, “May pagkatikalon na sia, may pagkabutigon pa. Bisan anhon pa niya nga simba kag luhud-luhod sa komunyong, indi gid matawag nga balaan ang iya baba. Madamu dito ang nagasugod, nagagwa, kag nagagwa-sulod-gwa-sulod nga makasasala.”

Anhon lang ni Mami Sha nga paghimutig ang pagkumus ni Renz sang iya dughan? O ang pagluhod kag pag-ulo-ulo niya sa manyak nga Bombay nga ginahuringhuring man nga silahis?

Sarang matudlo ni Mami Sha si Carding Probinsyano, ang pangayaw halin sa Masbate nga naga-agwada sang tubi sa iya parlor, apang labing daku ang posibilidad nga si Rani Boy Bombay gid man ang naglaton sa iya. Makaisa man lang si Carding nagpagunting kag nangayo sang pangsigarilyo; si Rani, every third Friday kon manukot sang special collection.

*After millions of years of evolution, we start stupid cults of celebrity
and feed the egos of maniacs until they take our money,
fuck us in the arse, and then cut our throats.*
— Adam Nevill, **Last Days**

Natabunan lang ang nagahinang-hinang nga iskandalo nahanungod sa gonorrhea nga nagalibot (kag nagapalibut-libot) sa banwa sang Macatol isa sadto ka kaagahon nga nag-init sang tubi si Milo sa iya parlor para makapangape. May nagtext sa iya kag nanaug ang agi para makakuha sang maayo nga signal. Si Phrincess ang katext niya, asawa ni Philip, utod ni Sophia kag karibal nga mortal ni Mami Sha.

Daw tsismosa nga namangkot si Phrincess nahanungod sa nagalapta nga gonorrhea samtang nagpaabu-abo nga kuno abi mapabooking para sa home service nga pagpaunat sang buhok. Naglapuyot ang sugilanon tubtub nagtabok si Milo sa karsada agud magbakal sang pandesal. Tsismis-tsismis, ki-ay-ki-ay, gulu-gudmorning sa iya mga nasugata tubtub nalimtan ang ininit kag nagkarab-karab ang parlor, namakut kag naglapta ang kalayo nga naglatay sa mga kisame kag lawanit nga dingding. Semento kag

konkreto man kuntani ang building apang madasig ang kalayo bangud kahinay sang mga bombero kag, s'yempre pa, wala na naman sang tubi ang firetruck kay ginpaligo ni Meyor kag sang mga preso.

Wala si Mami Sha sa banwa sang nasunog ang merkado. Didto sia kuno sa syudad nagtulog pagkatapos nga nagmake-up sa isa ka beauty pageant.

Sang nag-abut ang mga TV crew para sa media coverage sang sunog, natupok na ang merkado kag amat-amat man nga napalong ang kalayo.

May pila ka istambay nga gin-interbyu ang *Ratsada* kag ang *Bombo Radyo*. Nangin instant celebrity sanday Ahmed Laklak, Roger French nga mas kilala bilang French Kano, kag ang diwalwalan nga si Vilinda with a V (halin sa mga ngalan nanday Vilma Santos kag sang iya iloy nga si Erlinda, isa ka die-hard Vilmanian).

Wala sang nasalbar sa mga gamit ni Mami Sha sa parlor; pati ang orinola nga sartin, natunaw kag nabatok. Ang ahaw nga nabilin sa iya, ang iya make-up kit nga halin pa kay Raquel sa Dubai kag ang ring light nga subong iya ginagamit sa iya online selling.

Sa pagluntad ang pandemya nga tuga sang Covid-19, nagginamo na naman ang bug-os nga banwa sang Macatol: lockdown, quarantine, health pass, face mask, face shield, physical distancing, social distancing, ambulance, RESCUE team, hospital bed, PhilHealth insurance, locally stranded individuals, contract tracing, food shortage, SAP benefits, alcohol, alcolgel, hand washing, temperature check, PPE, nasal swab, RT PCR, rapid antigen test, tanan-tanan na lang may drama. Tanan sadboi, tanan depressed, tanan praning, tanan religious – ilabi na sa Facebook, tanan suicidal, tanan nakadumdum sang Dios.

Ang mga wala na nadumduman: ang contact tracing para sa gonorrhoea epidemic, ang fact-finding investigation sa pagkasunog sang merkado, ang ayuda sa mga nasunugan kag nadulaan sang pangabuhian, kag bisan pa ang panaad ni Meyor nga magpatindug liwat sang bag-o nga building sa merkado antes ang 2022 elections.

To be fair, nagginamo man ang bug-os nga pungsod Pilipinas bangud sa Covid, kalakip sa iban pa nga mga pungsod sa bilog nga kalibutan. Nangita sang short term remedies kag long term plans; mga action strategies, proposed solutions kag actual Covid responses. Nangita kag nagdevelop sang vaccines ang mga scientists kag nagmonitor sang infection rate statistics ang Department of Health (*Flatten the Curve*, ang panawagan sang gobyerno) samtang nagacoordinate pa gid sa mga Centers of Communicable Diseases sa iban nga mga pungsod kag sa World Health Organization.

Wala patawad ang Covid-19 pandemic nga naglupog kag nagpuog sa bilog nga kalibutan: imol man o manggaran, propesyonal man o umanhon nga mamumugon, bata, tigulang, babaye, lalaki, LGBT (“lesbian, gay, bakla, tomboy” – nabatian ni Mami Sha kay Alma Moreno), matambok, maniwang, may diabetes man o wala.

Madamu sang mga balingag kag short-sighted strategies ang gobyerno, ang iban nagpangwarta pa (sunugon sila sa impyerno, siling ni Mrs. Delilah ‘with an H’ Hondanera). Indi perpekto ang mga una nga bakuna o ang mga kampanya sa pagpabakuna; apang nagsurvive ang kadam-an, nakatibawas. Sa banwa sang Macatol, anum lang ang kumpirmado nga napatay sa Covid bag-o nag-abut ang mga tuslok-tuslok sang Sinovac kag AstraZeneca. Naglab-ut man sa syento bente ang nalista nga kaso sang Covid sa Macatol bag-o nag-untat ang listahanay bangud gin-agaw sang kampanya

nanday BBM kag Leni Robredo ang mas daku nga drama sa balita kag social media. Apang sa pagbulubanta-banta sang nurse nga si Delilah, basi mas madamu pa ang kaso sang unreported kag untreated gonorrhoea kon ipaagi sa mass testing ang oversexed nga populasyon mga agi, ang ginapanghurusgan nga mga pamatan-on kag ang ila mga ginikanan.

Sang gin-interbyu sia sang *Good Morning Philippines* nahanungod sa iya negosyo nga online selling sang mga ukay-ukay sa panahon sang pandemya, nagsiling si Mami Sha, “In fairness, mga langga-langga kag mga bebelabs, madamu nga kabuhi ang nabag-o bangud sa pandemya. Tani, untatan na naton ang maghulat lang sang ayuda kag mga bulig halin sa gobyerno. Madamu kita sang sarang mahimo kon kita matuod nga nagapaninguha. Tani, sa pagbalik naton sa normal, mangin mas mapisan na kita.”

Bangud sa pandemya, nagsulod matuod sa Macatol ang mga konsepto sang distance learning, learning modules, Zoom conference, online class meeting, online business, work from home kag virtual reunions. Madamu ang nangin ‘plantito’ kag ‘plantita’ kasubong ni Ahmed Laklak nga may kaugalingon na nga YouTube channel. Si French Kano, may TikTok account man kasubong sang mga bumulutho sang national high school nga halos gani makaisrut kag makasabat sang ila modules. Sa Barangay Poblacion nga nagalakip sang merkado, nangin instant chef kag pastry baker si Vilinda bisan pa nga leche flan kag Kharbonara with a K lang ang iya ginapabugal nga potahe.

A kind of banalization of celebrity has occurred: we are now offered an instant, ready-to-mix fame as nutritious as packet soup.
– J.G. Ballard, **The Atrocity Exhibition**

Sa ikatatlo nga tuig sang pandemya, sa Facebook na nagabugtaw ang bug-os nga banwa sang Macatol. Antes ang Covid, nagabangon kag nagapanghulam-us pa si Mami Sha bag-o magbukas sang iya cellphone. Subung, nagaligid na lang sia sa pagkab-ut sang iPhone nga iya ginacharge antes sia magtulog. Bag-o pa sia maghiyud sa pagbangon, nakascroll na sia sang madamu nga makahalam-ut kag makaulugot nga mga videos, mga pranks kag mga makahalawat-hawat nga mga katarantadohan sang mga tawo.

Apang amo na ini ang iya kalibutan, ang iya new normal. Internet kag online selling ang nagabuhi sa iya bilang reyna sang ukay-ukay. Sia ang opisyal nga “Queen of Relief” sa banwa sang Macatol bangud madamu ang nagtilaw sang online selling apang sia lang ang nangibabaw kag nagpabilin. Kag mapalaron sia kay manami ang mga estilo sang relief clothes nga iya ginabakal sang tinumpok sa syudad kag ginawagwag sa Facebook Live sa gab-i-gab-i nga tanan.

Makadali nga nagpahuway sa iya online selling si Mami Sha sadtong Semana Santa. Namalandong sia kag naghanduraw sang mga naglinigad. Kag wala nalipud sa iya pagbinagbinag ang paghangop nga sia gid man ang matuod-tuod nga Queen of Relief. Suno kay Mami Sha, sang napatay si Hesu-Kristo sadtong Biyernes Santo, sia ang nagsal-in sa pag-antus, sia ang nagpas-an sang krus, sia ang naghatag sang diutay nga pahuway sa Dios, sia ang ‘relief’ o bulig, sia ang reliever ni Hesus; bangud sia ang nag-antus sang trahedya sang iban—sumugod kay Mary Jane sa kamut sang ila manyak nga amay, tubtub kay Philip “the one who got away” nga iya ginpatuon kag ginbatiti, tubtub kay Rani Boy Bombay nga iya ginhipsan kag ginlikum, kag bisan pa kay Renz nga iya ginlayayan, gindapulay, kag sa madamu nga tinion, gindala lapaw pa sa himaya. #